Yulduz Pirnazarovna Urunbayeva
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti, i.f.f.d. (PhD)
Yusupova Mashhura , Shukurova Xurshida
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabalari

YANGI O‘ZBEKISTONDA MUZEY TURIZMINI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY YO‘NALISHLARI

Annotatsiya. *Maqolada Yangi O‘zbekistonda muzey turizmini rivojlantirishning nazariy asoslari, muzeylarning tarixiy-madaniy merosni asrash va targ‘ib etishdagi o‘rni hamda mamlakatning turistik salohiyatini oshirish imkoniyatlari yoritilgan. Muzeylar faoliyatini takomillashtirish, tashrif buyuruvchilarni, ayniqsa, yoshlarni jalb etish, zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish va muzey xizmatlarini turistik mahsulotlar bilan uyg‘unlashtirish masalalari ko‘rib chiqilgan. Shuningdek, muzey turizmini rivojlantirish bo‘yicha amaliy takliflar ishlab chiqilgan.*

Kalit so‘zlar: *muzey, muzey turizmi, madaniy meros, tarixiy yodgorliklar, turistik xizmatlar, raqamlashtirish, ekskursiya, madaniy-ma’rifiy faoliyat.*

Yulduz Pirnazarovna Urunbayeva
Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Mashhura Yusupova, Xurshida Shukurova
Students of Samarkand Institute of Economics and Service

MODERN DIRECTIONS FOR THE DEVELOPMENT OF MUSEUM TOURISM IN NEW UZBEKISTAN

Abstract. *The article examines the theoretical foundations of museum tourism development in New Uzbekistan, the role of museums in preserving and promoting historical and cultural heritage, and their potential to strengthen the country’s tourism sector. It discusses ways to improve museum operations, attract visitors, particularly young people, use modern information technologies, and integrate museum services into tourism products. Practical recommendations for the development of museum tourism are also proposed.*

Keywords: *museum, museum tourism, cultural heritage, historical monuments, tourism services, digitalization, excursions, cultural and educational activities.*

Kirish

O‘zbekiston mustaqillikka erishganidan so‘ng milliy tarix, an’ana va qadriyatlarni tiklash, boy madaniy merosni o‘rganish hamda uni keng jamoatchilikka yetkazishga alohida e’tibor qaratildi. Tarixiy obidalar, qadimiy buyumlar, nodir qo‘lyozmalar va arxeologik topilmalar xalqimizning ma’naviy boyligi bo‘lish bilan birga, mamlakatning turistik jozibadorligini oshiruvchi muhim resurslar ham hisoblanadi.

Mazkur jarayonda muzeylar alohida o‘rin tutadi. Ular nafaqat tarixiy eksponatlarni saqlash va namoyish etish, balki aholining tarixiy xotirasini mustahkamlash, yosh avlodni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash va hududlarning madaniy salohiyatini namoyon etish vazifalarini ham bajaradi. Shu sababli muzey faoliyatini turizm bilan uyg‘unlashtirish madaniy merosni ommalashtirish va xizmatlar sohasini rivojlantirishning muhim yo‘nalishidir.

Muzey turizmi sayyohlarning tarixiy, madaniy, ilmiy va badiiy meros bilan tanishish maqsadida muzeylarga tashrif buyurishiga asoslangan turizm yo‘nalishidir. Uning mazmuni eksponatlarni tomosha qilish bilan cheklanmaydi, balki ekskursiyalar, tematik ko‘rgazmalar, ma’ruzalar, mahorat darslari, interaktiv dasturlar va boshqa ma’rifiy xizmatlarni ham qamrab oladi. Muzey turizmi sayohat mazmunini boyitib, tashrif buyuruvchilarning mamlakat tarixi va madaniyatiga bo‘lgan qiziqishini kuchaytiradi.

Muzeylarning ijtimoiy ahamiyati, avvalo, tarixiy xotirani saqlash va avlodlar o‘rtasidagi ma’naviy bog‘liqlikni mustahkamlashda namoyon bo‘ladi. Ular insonlarning estetik didini rivojlantirish, dunyoqarashini kengaytirish va madaniy xilma-xillikni anglashiga yordam beradi. Turistik nuqtayi nazardan esa muzeylar sayohat dasturlarini mazmunan boyitadi, hududning o‘ziga xosligini namoyon etadi hamda gidlik, transport, umumiy ovqatlanish va boshqa xizmatlarga bo‘lgan talabni oshirishi mumkin.

O‘zbekistonning boy tarixiy-madaniy merosi muzey turizmini rivojlantirish uchun katta imkoniyat yaratadi. Samarqand, Buxoro, Xiva, Toshkent va boshqa hududlardagi tarixiy maskanlarni muzeylar bilan yagona turistik yo‘nalishlar doirasida bog‘lash sayyohlar uchun yaxlit madaniy-ma’rifiy tajriba yaratishi mumkin.

Muzey turizmini rivojlantirishning zamonaviy yo‘nalishlari

Muzey turizmining barqaror rivojlanishi uchun muzeylarning moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, eksponatlarni saqlash sharoitlarini yaxshilash, ilmiy-uslubiy faoliyatni qo‘llab-quvvatlash va tashrif buyuruvchilar uchun qulay muhit yaratish zarur. Shu bilan birga, muzeylarning jamoatchilik uchun ochiqligini kengaytirish va xizmatlar sifatini muntazam takomillashtirib borish muhim hisoblanadi.

Birinchi yo‘nalish — muzey faoliyatini raqamlashtirish. Elektron kataloglar, virtual ekskursiyalar, QR-kodlar, audioyo‘riqchilar va ko‘p tilli raqamli ma’lumotlar tashrif buyuruvchilarga eksponatlar haqida batafsil ma’lumot olish imkonini beradi. Raqamli yechimlar muzeyga jismonan tashrif buyura olmaydigan auditoriyani ham qamrab olishga yordam beradi. Bunda eksponatlarning ilmiy tavsifi va ma’lumotlarning ishonchliligini ta’minlash lozim.

Ikkinchi yo‘nalish — turistik mahsulotlarni diversifikatsiya qilish. Muzeylarni shahar bo‘ylab sayohatlar, tarixiy obidalar, hunarmandchilik markazlari va mahalliy madaniyat bilan bog‘langan marshrutlarga kiritish mumkin. Tematik ko‘rgazmalar, mahorat darslari va oilaviy dasturlar muzey xizmatlarining jozibadorligini oshiradi. Bunda turistik tadbirlar muzeyning ilmiy-ma’rifiy vazifalariga mos ravishda tashkil etilishi zarur.

Uchinchi yo‘nalish — xizmat sifati va qulaylikni oshirish. Tashrif buyuruvchilar uchun tushunarli yo‘naltiruvchi belgilar, qulay chipta tizimi, dam olish joylari va imkoniyati cheklangan shaxslar uchun moslashtirilgan infratuzilma yaratilishi kerak. Xodimlar va gidlarning kasbiy tayyorgarligi,

xorijiy tillarni bilishi, muloqot madaniyati hamda eksponatlar haqidagi bilimlari xizmat sifatiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi.

To‘rtinchi yo‘nalish — marketing va hamkorlikni kuchaytirish. Muzeylar turistik tashkilotlar, mehmonxonalar, ta’lim muassasalari va mahalliy tadbirkorlar bilan hamkorlik qilishi lozim. Ijtimoiy tarmoqlar, rasmiy veb-saytlar va turizm platformalarida ishonchli, muntazam yangilanadigan ma’lumotlarni taqdim etish muzeylar haqida xabardorlikni oshiradi. Shuningdek, tashrif buyuruvchilar fikrini o‘rganish va xizmatlarni shu asosda takomillashtirish samarali boshqaruvning muhim qismidir.

Beshinchi yo‘nalish — madaniy merosni muhofaza qilish. Tashriflar sonini oshirish eksponatlarning saqlanishiga, tarixiy binolarning holatiga yoki mahalliy hamjamiyat manfaatlariga zarar yetkazmasligi kerak. Shu sababli tashrif buyuruvchilar oqimini tartibga solish, saqlash talablariga rioya qilish va madaniy merosga mas’uliyatli munosabatni targ‘ib etish muhimdir.

Xulosa

Muzey turizmi O‘zbekistonning tarixiy-madaniy merosini targ‘ib etish, aholining ma’naviy-ma’rifiy salohiyatini oshirish va turizm xizmatlarini diversifikatsiya qilishda muhim ahamiyatga ega. Muzeylar tarixiy xotirani saqlash bilan birga, hududlarning o‘ziga xosligini namoyon etadi va tashrif buyuruvchilarga mazmunli madaniy tajriba taqdim etadi.

Muzey turizmini rivojlantirish uchun muzey fondlari va ekspozitsiyalarini bosqichma-bosqich raqamlashtirish, ko‘p tilli axborot va audioyo‘riqchi xizmatlarini kengaytirish, muzeylarni hududiy turistik marshrutlarga kiritish hamda ta’lim muassasalari bilan hamkorlikdagi ma’rifiy dasturlarni ko‘paytirish zarur. Shuningdek, muzey xodimlarining malakasini oshirish, tashrif buyuruvchilar fikrini muntazam o‘rganish va madaniy merosni asrash talablariga muvofiq tashriflar oqimini boshqarish lozim.

Mazkur chora-tadbirlar muzeylarning jamoatchilik uchun ochiqligini oshirish, turistik xizmatlar sifatini yaxshilash va muzey turizmining barqaror rivojlanishiga ko‘maklashadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Muxamedova M. S. *Muzeyshunoslik: o‘quv qo‘llanma.* — Toshkent, 2013. — 174 b.

2. Bekmurodov M. B., Rashidova M. X. *Muzeyshunoslik: o‘quv qo‘llanma.* — Toshkent, 2005. — 110 b.

3. Myagtinova N. V. *Muzeevedenie: uchebnoe posobie.* — Vladimir: Izd-vo VlGU, 2010. — 114 s.

4. Urunbayeva Y. P. Muzey turizmi va aholi turmush darajasi // *Biznes-ekspert.* — 2024. — № 4. — B. 58–64.

5. Sotnikova S. I. *Muzeologiya: posobie dlya vuzov.* — Moskva: Drofa, 2004. — 192 s.

6. Sokolova M. V. *Istoriya turizma: uchebnoe posobie.* — Saratov: Masterstvo, 2002. — 349 s.